

POJAM „NEZAVISAN I NEPRISTRASAN SUD” U PRAKSI EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

REZIME: Jedan od značajnih principa svake demokratske države je vladavina prava. S tim da se pitanje vladavine prava u zemljama demokratske tradicije, takozvane zapadne demokratije, više ne postavlja, ne dovodi u sumnju, jer se stanje vladavine prava smatra uspostavljenim. Međutim, ono u zemljama istočne i centralne Evrope sve više dobija na aktuelnosti, posebno u oblasti ustavnog i sudskog garantovanja osnovnih sloboda i prava čoveka, gde spada i pravo na pravično suđenje. Međunarodni standardi prema kojima se procenjuje pravičnost suđenja su brojni, sadržani u različitim instrumentima i stalno se razvijaju. Autor u radu analizira sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava (Sud), daje pregled pojedinih odluka Suda, čije je poznavanje neophodna pretpostavka za razumevanje prava na pravično suđenje, odnosno jednog od njegovih elemenata: pravo na suđenje pred nezavisnim i nepristrasnim sudom u krivičnom postupku.

Ključne reči: pravo, sud, nezavisnost, nepristrasnost.

1. Uvod

Tokom realizacije monitoringa¹ na temu „Primena i poštovanje Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama u postupcima pred sudovima na teritoriji opština Novi Pazar, Tutin, Sjenica i Raška”, realizovan tokom 2008/09. godine, čiji sam bio jedan od učesnika, često sam bio u prilici da čujem da pojedine procesne strane u postupku govore da postupajući sud nije nezavisan od strana u postupku, a posebno od izvršne vlasti kao i to da

* Diplomirani pravnik- master, Osnovna škola „Jošanica” Lukare, Novi Pazar,
e-mail: ukic@verat.net

¹ Monitoring je realizovan od strane Sandžačkog odbora za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda Novi Pazar.

sud nije u dovoljnoj meri nepristrasan. Međutim, pored ispoljavanja nepoverenja prema postupajućem sudu, sudskom veću, strane u postupku često iznose stavove pa i konačnu ocenu o nezavisnosti i nepristrasnosti suda, još u toku postupka, a da pritom ispoljavaju vidnu neupućenost o pitanjima šta jedan sud čini takvim da s razlogom možemo reći da je nezavisan i nepristrasan ili obratno.

Pored stava o nezavisnosti i nepristrasnosti suda, procesne strane u postupku često ispoljavaju želju da se obrate Evropskom sudu za ljudska prava² (u daljem tekstu Sud) u cilju zaštite svojih prava povređenih u postupku pred domaćim sudom. Ovde se već postavlja jedno ozbiljno pitanje koje obuhvata niz drugih pitanja osnovanosti predstavke pred Sudom po pitanju nezavisnosti i nepristrasnosti suda kao opštih pravnih principa koji se primenjuju na sve vrste postupka u kojima se odlučuje o pojedinačnim pravima i obavezama.

Iz navedenih razloga pristupio sam sopstevnom istraživanju tako što sam kao predmet istraživanja odabrao analizu najznačajnijih presuda Suda donetih po zahtevu za ocenu povrede prava na pravično suđenje u kontekstu prava lica da o njegovim pravima i obavezama ili o optužbi odlučuje nezavisan i nepristrasan sud.

Predmet istraživanja ima za cilj da ukaže na pravo na pravično suđenje, sadržano u članu 6 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda³, sa aspekta shvatanja pojma „nezavisan i nepristrasan sud” u praksi Suda, odnosno koje sve situacije i okolnosti vezane za domaći sud, Sud smatra relevantnim u oceni nepristrasnosti i nezavisnosti suda što je ključna smerica svakome ko bude želeo podneti predstavku Sudu, s obzirom da praksa Suda može dati odgovore na mnoga pitanja vezana za osnovanost predstavke i uspeh u postupku pred Sudom.

Sama činjenica da Sud funkcioniše na principu precedentnog prava, to presude Suda postaju norma, odnosno izvor prava, je bila presudna u definisanju predmeta istraživanja, aktivnosti i zadataka u cilju shvatanja suštine prava pojedinca da o njegovim pravima odlučuje nezavisan i nepristrasan sud, obrazovan na osnovu zakona.

2. Pojam „nezavisan i nepristrasan sud”

Iako pojmovi „ nezavisan „ i „ nepristrasan „ imaju različita značenja, Sud ih u velikom broju predmeta zajedno razmatra. Da bi se ovi pojmovi

² Evropski sud za ljudska prava, ustanovljen 21. januara 1959. godine.

³ Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, usvojena 4. novembra 1950. godine.

shvatili i njihova razlika bolje pojasnila biće odvojeno razmatrani, u meri u kojoj je to moguće. Neophodno je ukazati na to da se član 6 Konvencije primenjuje i kada se neko stručno, disciplinsko ili izvršno telo ne može smatrati „nezavisnim i nepristrasnim sudom osnovanim po zakonu”, ukoliko podnositelac predstavke ima mogućnost da se obrati sudu za preispitivanje osporavane odluke rečenog tela.⁴

Ispitivanje pojmova „nezavisan i nepristrasan sud” obuhvata ispitivanje pojmova sud zasnovan na osnovu zakona, „ nezavisan” i „ nepristrasan”⁵.

2.1. Zasnovanost suda na osnovu zakona

Ovde je reč o telu čija je uloga da u okviru svojih nadležnosti propisanih zakonom i u okviru propisanog postupka odlučuje o pitanjima iz svoje nadležnosti. Ovo telo mora imati ovlašćenja da donosi obavezujuće odluke. Nasuprot tome, telo koje je samo savetodavnog karaktera se ne može smatrati sudom čak i kada se njegove preporuke u praksi sprovode.⁶ Telo, shodno stavu Suda, ne mora biti deo uobičajenog sudskog aparata, ali mora posedovati određene karakteristike, kao što su nezavisnost od izvršne vlasti i stranaka, odgovarajuća dužina mandata njegovih članova i postojanje sudskog postupka, kojima se pružaju odgovarajuće garancije u zavisnosti o kojoj se vrsti postupka radi.⁷ Ako telo osim sudskih obavlja i neke druge funkcije, to ne mora nužno da znači da se ne radi o sudu.⁸

Među brojnim odlukama Suda koje se odnose na pojam „sud” posebno se izdvajaju dve, i to: Prva, presuda u slučaju Belilos protiv Švajcarske⁹, u kojoj su postavljeni kriterijumi kojima se Sud služi pri donošenju odluka o tome da li ustanova u pitanju predstavlja „sud” shodno članu 6 Konvencije. Sud u pomenutoj presudi navodi da pojam „sud” u suštinskom smislu reči određuje njegova sudska funkcija, to će reći, to što on donosi odluke o pitanjima iz svoje nadležnosti a na osnovu pravnih normi i nakon postupka koji je obavljen na propisan način. Taj pojam, shodno praksi Suda, mora zadovoljiti i druge uslove: nezavisnost od izvršnih organa; nepristrasnost; trajanje mandata članova suda; jemstva koja se pružaju u postupku.

⁴ Buzescu protiv Rumunije, 24. maj 2005.

⁵ Ditertr, Ž., (2006). Izvodi iz najznačajnijih odluka Evropskog suda za ljudska prava, Beograd, JP Službeni glasnik, str. 181.

⁶ Benthem protiv Holandije, 20. oktobar 1985.

⁷ De Wilde, Ooms i Versyp protiv Belgije, 18. jun 1971.

⁸ H. protiv Belgije, 30. novembar 1987.

⁹ Belilos protiv Švajcarske, 29. april 1988., p. 29., stav 64.

Druga, presuda u slučaju Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva, gde Sud zauzima sledeći stav, odnosno napominje kako se reč „sud” u članu 6 stava 1 Konvencije ne mora shvatiti da označava sud u klasičnom smislu reči, koji je sastavni deo standardnog sudskog sistema zemlje.¹⁰

U svetlu člana 6 stav 1 Konvencije različiti organi uprave i specijalizovana tela se takođe smatraju sudovima. Na primer : profesionalna disciplinska tela, disciplinski organi u vojsci i zatvorima,¹¹ tela zadužena za overu ugovora o kupoprodaji zemlje,¹² tela zadužena za sprovođenje agrarne reforme¹³ i arbitražna tela koje se bave pitanjima nadoknade za nacionalizovanu imovinu i obaveznom kupovinom akcija.¹⁴ Sa druge strane, ministar u vladi ili sama vlada se ne mogu smatrati sudom čak i kada imaju ovlašćenja da donose obavezujuće odluke o spornim pitanjima.¹⁵

Svrha postojanja uslova da sud mora biti zasnovan po zakonu jeste da organizacija rada sudova mora biti regulisana zakonom, a ne podložna promenama po želji izvršne vlasti.¹⁶

Nadležnost suda takođe mora biti propisana zakonom. Nije, međutim, nužno da se svaki detalj organizacije rada sudova uređuje osnovnim zakonima. Tako je, na primer : Sud utvrdio da nema povrede člana 6 stav 1 Konvencije u predmetu Cand protiv Austrije, gde je konstatovano da je u skladu sa Konvencijom da osnovni zakon propisuje osnivanje sudova za radne sporove i delokrug njihovog rada, a da Ministar podzakonskim aktima utvrđuje gde će se takvi sudovi osnivati i koja će biti njihova teritorijalna nadležnost.¹⁷

Neko telo može obavljati nekoliko funkcija, što ne znači automatski da se ovde ne radi o „sudu zasnovanom po zakonu”, u smislu onoga što se zahteva članom 6 stav 1 Konvencije. Isto tako, članovi sudskog veća ne moraju nužno biti profesionalne sudije.¹⁸

U predmetu H. protiv Belgije,¹⁹ podnosilac predstavke je izneo tvrdnju da se Veće advokatske komore ne može smatrati „sudom obrazovanim po zakonu”, pošto obavlja nekoliko funkcija, uključujući i administrativnu,

¹⁰ Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 28.jun 1984., p. 39., stav 76.

¹¹ Engel and Others protiv Holandija, 8. jun 1976.

¹² Ringeisen protiv Austrije, 23. jun 1973.

¹³ Ettl protiv Austrije, 23. april 1987.

¹⁴ Lithgow and Others protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 8. jul 1986.

¹⁵ Benthem protiv Holandije, 20. oktobar 1985.

¹⁶ Lavents protiv Litvanije, 28. novembar 2002.

¹⁷ Cand protiv Austrije, 12. oktobar 1978.

¹⁸ Ettl protiv Austrije, 23. april 1987.

¹⁹ H. protiv Belgije, 30. novembar 1987.

regulatornu, sudsku, savetodavnu i disciplinsku. Sud je našao da ovaj pluralitet funkcija ni na koji način ovom telu ne oduzima status „suda obrazovanog po zakonu”. Sud je utvrdio da Veće advokatske komore ima sudsku funkciju time što razmatra zahteve za ponovni prijem u članstvo i da činjenice ne upućuju na zaključak da se nezavisnost i nepristrasnost ovog tela mogu osporiti.

2.2. Nezavisnost

Sud mora biti nezavisan u odnosu na izvršnu vlast i strane u postupku, kao i u odnosu na zakonodavno telo, odnosno Parlament.²⁰ Praksa Suda ukazuje da ispunjenje zahteva nezavisnosti zavisi od načina imenovanja sudija, trajanje njihovog mandata, postojanje garantija protiv spoljašnjih pritisaka i pitanja da li telo odaje sliku nezavisnog.

2.3. Imenovanje sudija i trajanje njihovog mandata

Sama činjenica da sudije redovnih sudova postavlja organ izvršne vlasti, kao što je slučaj u Velikoj Britaniji, gde sudije postavlja Vrhovni sudija, koji je istovremeno predsednik Doma lordova, ili ministar pravde, kao u većini evropskih zemalja, ne znači sama po sebi da sudije neće biti nezavisne i nepristrasne kada sude u postupku gde je tužena strana državni funkcioner ili službenik.²¹ Kada se utvrđuje da li se neko telo može smatrati nezavisnim, mora se, između ostalog, obratiti pažnja i na način biranja članova tog tela, dužinu trajanja njihovog mandata i postojanje garantija protiv vršenja pritiska spolja, kao i o tome da li takvo telo odaje utisak nezavisnosti. Sud je utvrdio da je prihvatljivo da članove disciplinskog tela u zatvoru postavlja ministar koji je zadužen za zatvorske institucije, pod uslovom da se ministar ne meša u način donošenja odluka tog tela.²²

Sud je takođe utvrdio da je u skladu sa članom 6 stav 1 Konvencije da ministar, koji je imenovao dvojicu sudija sudskog veća koje je utvrđivalo iznos nadoknade u postupku nacionalizacije, bude stranka u tom istom postupku, pošto je prilikom njihovog imenovanja ministar konsultovao i predstavnike drugih političkih stranaka, a njihovo postavljenje nije bilo osporeno.²³

Imenovanje državnih službenika u specijalizovane sudove koji se bave pitanjima poljoprivrednog zemljišta ne predstavlja povredu člana 6 stav 1

²⁰ Rid, K., (2007). Evropska konvencija o ljudskim pravima: vodič za praktičare, Beograd, prevod Beogradskog centra za ljudska prava, str. 130.

²¹ Clarke protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 25. avgust 2005.

²² Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 28. jun 1984.

²³ Lithgow and Others protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 08. jul 1986.

Konvencije smatra Sud, kada su oni obavezni po zakonu da budu nezavisni u svom radu.²⁴ S druge strane, u situacijama kada je neki državni službenik kao član sudskog veća bio u podređenom položaju u odnosu na nekog državnog funkcionera koji se u postupku pojavljuje kao stranka, Sud je utvrdio da to telo ne ispunjava uslov da odaje utisak nezavisnosti.²⁵ Sličan je zaključak donesen i u situaciji kada su dva procenitelja amatera, koji su kao članovi sudskog veća koje je razmatralo zahtev za reviziju ugovora o zakupu, u to veće bili imenovani od strane udruženja koja su bila zainteresovana da se važeći uslovi ugovora o zakupu produže.²⁶

Dužina trajanja mandata za koju je Sud utvrdio da je u skladu sa članom 6 stav 1 Konvencije je u različitim slučajevima bila veoma različita. Što je mandat duži, to je verovatnije da će uslov iz člana 6 stav 1 Konvencije biti ispunjen.

Međutim, imenovanje članova zatvorske disciplinske komisije na period od tri godine je Sud definisao kao „relativno kratak period”, ali prihvatljiv, s obzirom na teškoće u pronalaženju kandidata koji bi bili voljni da u tom telu provedu više od tri godine.²⁷

2.4. Utisak o nezavisnosti

Ovde se važnost pridaje odgovarajućem utisku nezavisnosti ali s druge strane sumnje moraju biti do određene mere objektivno opravdane. U predmetu *Belilos protiv Švajcarske*,²⁸ žena podnosilac predstavke je tvrdila da je o njenom slučaju odlučivalo telo u policiji koje je sačinjavao samo jedan član. Bez obzira na vrstu i broj procesnih mehanizama koji su ukazivali da je uslov da ta jednočlana komisija bude nezavisna bio delimično ispoštovan, Sud je našao da je kod utvrđivanja nezavisnosti suda važno i da li se on doživljava kao nezavisan. Sud je uočio da bi običan građanin tog policajca kao jedinog člana komisije doživeo kao pripadnika policije, podređenog starešinama i lojalnog kolegama, pa je ustanovio da se ovde radi o povredi člana 6 stav 1 Konvencije.

²⁴ *Ringeisen protiv Austrije*, 23. jun 1973.

²⁵ *Belilos protiv Švajcarske*, 29. april 1988.

²⁶ *Lagerblom protiv Švedske*, 4. januar 2003.

²⁷ *Campbell i Fell.*, 28. jun 1984.

²⁸ *Belilos protiv Švajcarske*, 29. april 1988.

2.5. Zavisnost u odnosu na druge organe vlasti

U svim predmetima gde su izvršni organi intervenisali u sudskim postupcima i tako uticali na opoziv odluka i poništenje pravosnažnih presuda, Sud je ustanovio da su podnosioci predstavke bili lišeni suđenja od strane „nezavisnog i nepristrasnog suda”.²⁹

3. Nepristrasnost

Sud u svojoj praksi pravi razliku između subjektivne nepristrasnosti (da li je predmetni sud subjektivno nepristrasan i da li su sudije nepristrasne) i objektivne nepristrasnosti (da li postoje garancije od strane sudije koje su dovoljne da isključe bilo kakvu sumnju po ovom pitanju).

Važno je naglasiti da se lična nepristrasnost sudije pretpostavlja i da je za suprotno potreban dokaz. Pomenuta pretpostavka u praksi je veoma jaka na šta ukazuje i komentar³⁰ Suda da činjenica da postupajući sudija u predmetu podnosioca predstavke ima veoma negativan stav nije dovoljna da otkrije pristrasnost i da oštro ili nekorektno ponašanje ne mora obavezno odslikavati ličnu predrasudu.

Javne izjave postupajućeg sudije u postupku u kojima govori o kvalitetu i načinu izvođenja odbrane po oceni Suda dovode u pitanje subjektivnu nepristrasnost sudije. Takođe, izjave postupajućeg sudije koje se tiču procene mogućeg ishoda postupka, izražavanje čuđenja na konstatacije podnosioca predstavke da je nevin, mogu se tumačiti kao zauzimanje konačnog stava o ishodu predmetnog postupka, sa jasnom tendencijom da se podnosilac predstavke proglasi krivim pa iz tih razloga Sud je na stanovištu da podnosilac predstavke ima veoma valjane razloge da izrazi bojazan u nepristrasnost postupajućeg sudije.

Objektivna nepristrasnost ima značaj kada se posmatra u odnosu na poverenje koje sudovi moraju uživati kod javnosti u demokratskom društvu, a naročito kod optuženih u svim krivičnim postupcima.³¹ Sud u više predmeta ističe da je stav optuženog važan ali da nije i presudan. Pri oceni stava optuženog odlučujuće je da li se može smatrati da je bojazan objektivno opravdana. Značajan je i komentar Suda da se mora povući svaki sudija za kojeg postoje opravdani razlozi da se strahuje za njegovu nepristrasnost.³²

²⁹ Sovtransavto protiv Ukrajine, 25. jul 2002. Jedan od predmeta gde je Sud ustanovio posledično kršenje osnovnih načela sudske prakse i pravne sigurnosti.

³⁰ Ronson protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 2. septembar 2003.

³¹ Rid, K., (2007). Evropska konvencija o ljudskim pravima: vodič za praktičare, Beograd, str. 133.

³² Hauschildt protiv Danske, 24. maj 1989., stav 48.

Problemi objektivne nepristrasnosti javljaju se u situacijama kada je sudija imao različite proceduralne funkcije tokom trajanja postupka; kada se sastav suda poklapa sa sastavom drugog suda koji je u nekom aspektu učestvovao ili bio povezan s predmetom.

3.1. Različite proceduralne uloge sudije

Problem, po ovom pitanju, se najčešće javlja kada sudije mogu imati istražnu ulogu ili kada postoji preklapanje između tužilaštva i prvostepenog suda. Po oceni Suda, činjenica da je sudija učestvovao u donošenju odluke pre suđenja nije dovoljna da se smatra kako on nema objektivnu nepristrasnost već se zahteva postojanje posebnih problema koji imaju veći značaj od toga što sudija ima saznanja o predmetu. Iz tih razloga neophodno je da se sudija direktno bavio odlučivanjem o pitanjima koja su relevantna za suđenje ili da je bio angažovan u svojstvu pokretanja istrage. Sama činjenica da je sudija imao prethodno zavidno znanje o slučaju nije dovoljna pri oceni da sudija nema objektivnu nepristrasnost, s obzirom da se pažnja posvećuje obimu i prirodi svih mera koje su preduzete pre suđenja.

Problem objektivne nepristrasnosti, po oceni Suda, ne postoji u slučajevima kada sudija obavlja funkciju u krivičnom predmetu, a zatim se pojavljuje i u povezanoj građanskoj parnici za naknadu štete.³³

3.2. Spoljašna povezanost sudija s postupkom

U slučajevima kada jedno lice deluje u svojstvu sudije i ako je, ranije, radilo kao advokat, Sud je u određenim situacijama izneo mišljenje da je legitiman strah podnosioca predstavke da će sudija, koji je u ranijem postupku, u kom je učestvovao i podnosilac predstavke, delovao kao advokat druge strane, nastaviti da ga posmatra kao suprotnu stranu u predmetu u kome postupka kao sudija. Objektivna nepristrasnost može takođe biti podložna sumnji ukoliko između sudije i suprotne strane u postupku postoji bilo kakva porodična, finansijska ili druga veza. Tako je, primera radi: utvrđena povreda principa nepristrasnosti kada je sudija Ustavnog apelacionog suda u postupku pred nižim sudom bio pravni konsultant protivničke strane u odnosu na podnosioca predstavke.³⁴

³³ Kalogeropoulou protiv Grčke, 12. decembar 2002., kada je sudija odlučivao o meritumu, a kasnije i u izvršnom postupku; Lie i Bernstenn protiv Norveške, 16. decembar 1999.

³⁴ Meznarić protiv Hrvatske, 15. jul 2005.

Činjenica da je sudija mason nije dovoljna da stvori sumnju u njegovu nepristrasnost i u situacijama kada je jedna strana ili svedok u postupku takođe mason.³⁵

3.3. Suprostavljene funkcije organa

Postoji opravdana mogućnost, kada neki organ ima suprostavljene funkcije, da se dovede u pitanje nezavisnost i nepristrasnost takvog organa. Sud u predmetu Procola protiv Luksemburga,³⁶ koji je imao u sebi spor oko kvote za mleko i gde su četiri člana Državnog saveta obavljali sukcesivno savetodavne i sudske funkcije u ovom predmetu, izražava mišljenje da je takva situacija mogla dovesti u pitanje nezavisnost sudskog veća u strukturnom smislu i na taj način izazvati strahovanja koja su bila objektivno opravdana kao i sumnju da se članovi veća mogu osećati obavezanim svojim prethodnim mišljenjem.

3.4. Postupak nakon poništaja prvostepene odluke

U postupku ponovnog odlučivanja, nakon poništaja prvostepene odluke po žalbi, sama činjenica da isto telo u istom ili drugom sastavu odlučuje u datom predmetu nema uticaja na pojavu strahovanja o nedostatku nepristrasnosti.³⁷

3.5. Ispravka nedostataka u postupku po žalbi

Propusti po pitanju nezavisnosti i nepristrasnosti mogu se otkloniti ako organ više instance obezbedi suđenje sa garantijama, kao i ponovnu raspravu povodom pitanja iz građanskih sporova.³⁸ Međutim, ako više instance nisu imale nadležnost da ponovo ispituju i utvrđuju činjenice i donose odluke o meritumu u tom slučaju neće postojati, u dovoljnoj meri, nesumnjiva nezavisnost i nepristrasnost.

Sud je na stanovištu da u krivičnim predmetima optuženi može zahtevati pune garantije za nezavisnost i nepristrasnost u prvoj instanci.³⁹

4. Zaključak

Član 6 Konvencije garantuje pravo na pravično suđenje pred sudom zasnovanim na zakonu. U kontekstu ovog člana i praksa Suda ukazuje na potrebu

³⁵ Salaman protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 15. jun 2000.

³⁶ Procola protiv Luksemburga, 28. septembar 1995.

³⁷ Ringeisen., op.cit., stav 97.

³⁸ De Cubber protiv Belgije, 26. oktobra 1984., stav 37.

³⁹ Findlay protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 25. februar 1997.

da sud bude zasnovan na zakonu čime se eliminiše mogućnost suđenja pred sudovima obrazovanim na osnovu upravnog akta. Pri oceni zasnovanosti suda na zakonu uzima se u obzir sastav suda, njegova organizacija i nadležnost suda. To konkretno znači da postoji obaveza država članica Konvencije da sudove obrazuju na osnovu zakona, koji se donose u parlamentu ili počinjavaju direktno na ustavu države.

Nezavisnost suda, shodno ustaljenoj praksi Suda, znači njegovu slobodu rada i odlučivanja kako od strane izvršne vlasti tako i od strane stranaka u postupku. Bitno je da se istakne da nezavisnost suda obuhvata nezavisnost sudećeg tela kao celine ali i nezavisnost svakog pojedinačnog člana tog sudećeg tela.

Sud postavlja kriterijume pri oceni da li se jedno telo smatra nezavisnim u smislu člana 6 Konvencije. U tom smislu Sud uzima u obzir način izbora članova sudskog tela, dužinu trajanja mandata, postojanje garancija od pritiska spolja na sudeće telo i da li sud na prvi pogled stvara poverenje u svoju nezavisnost. U pogledu dužine trajanja mandata, a u skladu sa praksom Suda, nije neophodno da su sudije imenovane doživotno, odnosno da su nesmenjivi, dovoljno je da nezavisnost faktički postoji i da postoje druge garancije za nepristrasnost suda. Takođe, nezavisnost suda obuhvata i pretpostavku da sud svoje odluke može zasnivati na svom slobodnom uverenju o činjenicama ali i o pravnim razlozima.

Nepriistrasnost suda i sudija znači da postoji odsustvo predrasuda ili pristrasnosti u odnosu na stranke. Pri oceni pristrasnosti Sud polazi od subjektivne i objektivne pristrasnosti. Prva, znači ispitivanje da li lični stav sudije prema strankama i predmetu spora daje povod za postojanje sumnje u njegovu nepristrasnost. Druga, polazi od pitanja da li sud, odnosno ponašanje sudije ostavlja dovoljne garancije koje su neophodne da se eliminiše postojanje razumne sumnje u njegovu pristrasnost.

U praksi Suda prisutan je ne mali broj presuda u kojima Sud konstatuje povredu prava na pravično suđenje što je dokaz da države članice Konvencije, među kojima je i Srbija, još uvek nisu svoje pravosudne zakone u dovoljnoj meri usaglasile sa odredbama Konvencije, a time i praksom Suda koja objašnjava i tumači tekst Konvencije. Pored usaglašavanja zakona, odnosno reforme pravosuđa, biće neophodna i edukacija naročito sudija, tužioca i advokata iz domena jurisprudencije Suda čije je poznavanje neophodno ako se želi shvatiti suština prava koje garantuje Konvencija.

Poznavanje prakse Suda od strane podnosioca predstavke, odnosno punomoćnika, posebnog je značaja u oceni mogućeg ishoda postupka pred Sudom.

Nihad Ukić

„Jošanica” Primary school of Lukare, Novi Pazar, Graduated jurist – master , The student of doctoral studies of law, The Faculty of Law in Niš

The concept „independent and impartial tribunal” in the practice of the European court of human rights***A b s t r a c t***

One of important principle every democratic state is rule of law. The rule of law in countries of democratic tradition, so-called countries of western democracy, is not questioned any more. However, the rule of law is become more actual in the countries of eastern and central Europe, especially in field of constitutional and judicial guaranties of fundamental human rights and freedoms, and thus the right of fair trial. The international standards of fair trial are based in many different international instruments that are in constant development. Author in his work analyze case law of European Court of Human Rights (Court), gives review some decisions of Court, which we have to know for understanding right for fair trial, in regard to one of its elements: right for fair trial by the independent and impartial tribunal in criminal procedure.

Keywords: right, court, independent, impartial.

Literatura

1. Addo, M.K., (2006). International Law of Human Rights, Aldershot
2. Carić, S., Paunović, M., (2007). Evropski sud za ljudska prava: nadležnost i postupak, 2. izmenjeno i dopunjeno izdanje, Beograd, Pravni fakultet
3. Carić, S., (2008). Pravo na suđenje u razumnom roku, Beograd, Službeni glasnik
4. Ditertr, Ž., (2006). Izvodi iz najznačajnijih odluka Evropskog suda za ljudska prava, Beograd, prevod JP Službeni glasnik
5. Gomien, D., (1996). Kratak vodič kroz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, Beograd, prevod Beogradskog centra za ljudska prava.
6. Greer, S., (2006). The European Convention on Human Rights, Cambridge.
7. Harbi, K., Mol, N., (2007). Pravo na pravično suđenje, Beograd, prevod Savet Evrope, Kancelarija u Beogradu

8. Jakšić, A., (2006). Evropska konvencija o ljudskim pravima (komentar), Beograd, Pravni fakultet
9. Popović, D., (2008). Evropski sud za ljudska prava, Beograd, Službeni glasnik
10. Rid, K., (2007). Evropska konvencija o ljudskim pravima: vodič za praktičare, Beograd, prevod Beogradskog centra za ljudska prava
11. Shelton, D., (2006). Remedies in International Human Rights Law, Oxford